

Priloga 6.6 »Presoja sprejemljivosti na varovana območja«

V skladu z usmeritvijo EU Slovenija že od vsega začetka implementacije celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) in presoje sprejemljivosti na varovana območja vodi en proces za presoj vplivov programov in planov v državi ("one-stop shop"). Med pomembno skupino planov uvrščano plane s področja načrtovanja rabe prostora (občinske prostorske načrte) in državne prostorske načrte, ki pomenijo podrobnejše načrtovanje za državne projekte in obenem določajo tako koridorje, kot tudi izvedbo projektov.

Pred gradbenim dovoljenjem pa je za projekte treba pripraviti Presoj vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstveno soglasje, v okviru katere se izvede tudi Presoja sprejemljivosti na varovana območja.

Ministrstvo, pristojno za okolje je za lažje izvajanje presoj sprejemljivosti na varovana območja določilo natančna pravila, ki so sprejeta v Pravilniku o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10 in 3/11). S potrditvijo planov s pozitivnimi presojami sprejemljivosti planov na varovanih območjih je ministrstvo doseglo okoljske cilje.

Iz preučitve doseganja okoljskih ciljev od začetka izvajanja CPVO in presoje sprejemljivosti na varovana območja (območja Natura) pa izhajajo priporočila, ki se jih uporabi tudi pri razpravi o prenovi Direktive o strateški presoji vplivov in Direktive o habitatih ter Direktive o pticah¹:

- Izboljšanje dobre prakse znotraj obstoječega postopka CPVO in zakonskega okvira

Koncept temelji na nujnem prizadevanju za vzpostavitev dobre prakse, ki je potrebna v vsakem primeru, tudi brez spremembe pravnega okvira, in obsega:

- pripravo priporočil in/ali obveznih navodil pristojnega ministrstva (predvsem v delu, ki se nanaša na ocenjevanje, ugotavljanje kumulativnih in sinergijskih vplivov, omilitvene ukrepe),
- izvedbo rednih dodatnih strokovnih izobraževanj za vse deležnike v procesu CPVO.

- Izboljšanje postopka CPVO z manjšimi/nujnimi spremembami pravnega okvira

Koncept, poleg ukrepov za vzpostavitev dobre prakse iz prvega koncepta, predpostavlja manjše/nujne spremembe pravnega okvira - Zakona o varstvu okolja in Uredbe o okoljskem poročilu. Ohrani se obstoječ koncept strateškega presojanja, torej:

¹ Da bi s pomočjo znanosti na statistično reprezentativnih vzorcih proučilo učinkovitost doseganja okoljskih ciljev od začetka izvajanja in z namenom, da se Slovenija pripravi na razpravo o prenovi Direktive o strateški presoji vplivov in Direktive o habitatih ter Direktive o pticah je ministrstvo, pristojno za okolje skupaj z Agencijo Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost razpisalo Ciljni raziskovalni projekt (z natančno projektno nalogo). Razprava o prenovah navedenih direktiv se nato ni odpirala, naloga (Aleš Mlakar (10.2010-09.2012): Uporaba in učinkovitost celovite presoje vplivov na okolje ter presoja vplivov na človekovo zdravje) pa je bila zaradi zmanjšanja finančnih sredstev v proračunu le delno realizirana.

- postopek ostaja znotraj okvira ZVO, CPVO se ohranja kot avtonomen upravni postopek,
- okolje se presoja znotraj okoljskih sestavin, ki jih opredeljuje Direktiva o strateški presoji vplivov.

Spremembe pravnega okvira obsegajo formalizacijo nekaterih priporočil iz tega projekta:

- obvezno vsebinjenje, ki vključuje soočenje nosilcev urejanja prostora,
- potrjevanje projektnih nalog,
- ponovno uvedbo recenzije,
- racionalizacijo nekaterih upravnih postopkov (npr. smernice nosilcev urejanja prostora vključujejo mnenje o verjetnosti vpliva),
- prenovo lestvice ocen vplivov (ključna je ločitev velikosti ocene od pogoja omilitvenih ukrepov) z izhodišči za razvrščanje v posamezne razrede,
- transparentno beleženje izboljšav presojane politike, programa ali plana, ki so bile opravljena na podlagi OP oz. CPVO.

Glede presoje sprejemljivosti na območja Natura v okviru postopka CPVO in PVO pa so priporočila naslednja:

- o V okoljskem poročilu naj bo jasno opredeljen problem, ki ga ocenjevanje obravnava in namen/cilji procesa ocenjevanja.
- o Okoljsko poročilo je treba opremiti s časovnim sledenjem in beleženjem oblikovanja presojane politike, programa ali plana, pri čemer je treba upoštevati vse udeležence v postopku priprave PPP (naročnik/investitor, izdelovalec presojane politike, programa ali plana, nosilci urejanja prostora, različne javnosti in izdelovalec OP).
- o Večja pozornost naj se nameni natančni, jasni in pregledni opredelitvi okoljskih ciljev in kvantitativni opredelitvi ciljev, kjer je to smiselno in mogoče.
- o Okoljski cilji bi se morali določiti že v fazi vsebinjenja. Okoljski cilji bi morali biti osnova za določitev vsebin obravnavanih v presoji.
- o Izbrane okoljske cilje bi moral potrditi sektor za CPVO.
- o Cilji bi morali upoštevati in ohranjati tudi raznovrstne potenciale določenega prostora, ne samo obstoječih prostorskih značilnosti. Težiti bi morali k izboljšanju obstoječega stanja.
- o Cilji plana morajo izhajati iz okoljskih ciljev.
- o Vsebina okoljskih poročil bi morala biti vezana na okoljske cilje. Iz presoje bi morala biti razvidna povezava med vplivi, omilitvenimi ukrepi in okoljskimi cilji.
- o V okoljskih poročilih naj se več pozornosti nameni upoštevanju načela ALARA. Pri pripravi presojane politike, programa ali plana se mora oblikovati inovativne alternativne rešitve, ki bodo dosegale najmanjše negativne vplive na okolje. Podajanje samo omilitvenih ukrepov, ki bodo negativne vplive presojane politike, programa ali plana le zmanjšali, ni dovolj.
- o Vsebina okoljskega poročila mora biti pregledna, jasna in sledljiva. Vsebovati mora opise vseh faz postopka CPVO – tudi vsebinjenja.
- o V poročilih naj se večja pozornost nameni ohranjanju potencialov in ne samo obstoječega stanja kot je bila predvsem dosedanja praksa.

- Natančneje naj se opredeli, kaj so kumulativni in sinergijski vplivi in kako naj se obravnavajo (glej opredelitve in vire v izhodiščih tega poglavja).
- Izdela naj se baza podatkov o planiranih in že sprejetih presojanih politikah, programih in planih, ki bo redno ažurirana.
- Lestvica za vrednotenje vplivov plana naj se spremeni. Ocene naj se podajo dvakrat, in sicer za presojano politiko, program ali plan:
 - brez izvedbe omilitvenih ukrepov (oz. brez optimizacije presojane politike, programa ali plana)
 - z izvedenimi omilitvenimi ukrepi (oz. z optimizacijo presojane politike, programa ali plana)
- Lestvice vrednotenja vplivov plana v Uredbi o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje in Pravilniku o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja naj se poenotijo.
- V poročilih naj se natančno opredeli, s kakšno gotovostjo je bila ocena podana.
- Natančneje naj se določi nivo podrobnosti, do katerega je potrebno opisati omilitvene ukrepe v sklopu postopka CPVO.
- Natančneje naj se opredelijo omilitvene ukrepe:
 - Ukrepi, ki neposredno izhajajo iz zahtev veljavne zakonodaje naj se ne navajajo kot omilitveni ukrep. Lahko se jih navede v ločenem poglavju, kjer pa mora biti eksplicitno navedeno, da gre le za upoštevanje veljavne zakonodaje.
 - Zaradi preglednosti naj se splošne omilitvene ukrepe, ki ne pomenijo bistvene spremembe presojane politike, programa ali plana, navaja ločeno od ukrepov, ki pomenijo večjo spremembo presojane politike, programa ali plana.
- Poveča naj se inšpekcijski nadzor nad izvajanjem omilitvenih ukrepov.
- V okoljskem poročilu morajo biti pregledno in natančno zabeležene vse predlagane spremembe in ukrepi za izboljšanje, ki so jih v procesu priprave presojane politike, programa ali plana izpostavili ali predlagali različni deležniki (naročnik, pripravljavec in izdelovalec presojane politike, programa ali plana, nosilci urejanja prostora, strokovna in širša javnost, izdelovalec okoljskega poročila).
- Večja pozornost naj se nameni vzpostavitvi učinkovitega sistema spremljanja stanja okolja.
- V poročilu naj se posveti večja pozornost dinamiki pričakovanih sprememb. Temu primerno naj se priredi tudi predpisano spremljanje stanja.
- Spremljanje stanja v okoljskih poročilih naj se navede tako, da bo predvidevalo tudi ukrepe v primeru drugačnih sprememb v okolju, kot je bilo predhodno ocenjeno.
- V največji možni meri naj se uporabljajo obstoječe sisteme spremljanja stanja, ki temeljijo na zakonskih podlagah.
- Za izboljšanje strateškega ocenjevanja naj se organizirajo redni posveti in delavnice, na katerih bodo imeli vsi udeleženci možnost podajanja predlogov.
- Vzpostavi naj se sistematično spremljanje učinkovitosti postopkov presoje sprejemljivosti na varovana območja.